

as gelegen en
at dan alleen
wde toegangs-
inrentende,
r, in plaats van
le Mis bedien
in tafel, waar-
gt, en zoo ge-
de er het oog
ich verzameld
met klare en
e coeur en de
berijming van
terwijl na elk
tyrie Eleison,
t. Zoodra de
ngen is, sprak
aansdelich had
m uit: Onze
les Heere, die
t heeft, Amen,
elooivgen om
zich voor God
hij zelf en
et hij uit haar
onden in dat
wel het aan-
n's liturgie en
n elk kenner
n nog geknield
de absolute uit-
g hun zonden
ven. Vervol-
met het zin-
er wet, waarop
volgen om God
et door Zijn
n moge schrij-
ven niet an-
te dienen en

den dienst is
de predika-
bediening van
a verlaat nu de
den kansel,
de zegen over
de smeeken
Gods Woord,
de predikatie
en uur duurt,
dienst eindigt
in voor den
eden wordt;
ordt, om een
de eigenlijke
om een zegen
en gebed be-
fader
is en der ge-
angt thans
aan. De ge-
sche Geloofs-
betuigen, dat
in de belijde-
assen daalt
a plaats zich
d. De diaken
nig nog geen
niet alleen
als hulppre-
died brood en
in gaf deze
die ze op
e en gereed
Uitdrukkelijk
ood niet ge-
n, zoals hij
kwam, maar
et oogenblik
et gebroken,
er een bete-
orberende
open en de
ligd had, las
Disch de in-
ndmaal uit
roeving op
an den hei-
gaf dan een
t sacrament
de met het
naar boven,
ige tekenen
harten zou
ar Christus
ods.

was, vond
de handeling
brak hier-
en, dronk
ker; vervol-
de wijze het
naast hem
neentelden
ten eerbied,
de vrouwen,
g nu, eerst
ete van het
Diaken, die
bisch stond,
Bij het uit-
alvijn: Het
meenschap
het geven
drinkeker,
nchap des
n communie
Psalm 138:
loof van de
in zijpfaats
liaken den
s terug en
nkeezing,
en lofzang
en knielend
haar heere-
en hooge-
plechtig-
deelt, niet
twee uren.
ndmaals-
ceremonien,
kerk er aan
nnen, dat
id was en
s in onze
Over de

vraag, in hoeverre Calvijn deze Avondmaals-
liturgie zelf heeft uitgedacht, dan wel zich
aangesloten heeft bij het voorbeeld van de
Duitsche Gereformeerde Kerk te Straats-
burg, behoeft ik hier niet in den breedte uit
te weiden. Wie de beide Avondmaalslitur-
gieën vergelijkt (de Duitsche staat afgedrukt
bij Friedrich Hubert, Die Strassburger
liturgische Ordnungen blz. 90—113) ziet
terstond, dat Calvijn in menig opzicht zich
van de Straatsburger liturgie als voorbeeld
bediend heeft, ook al gaat men te ver,
wanneer men beweert, dat Calvijn eenvou-
dig slaafs deze liturgie gecopieerd heeft.
Er is, bij alle overeenkomst, toch menig
kenmerkend onderscheid, waaruit blijkt,
dat Calvijn ook hier zijn zelfstandigheid heeft
bewaard. En nog veel onjuister is de voor-
stelling door Douen in zijn „Clement Marot
ou le Psautier Huguenot“ gegeven, alsof
Calvijn te Straatsburg onder den invloed
van de Luthersche Kerk zou gekomen zijn,
om eerst na zijn terugkeer te Genève zijn
zelfstandigheid te herwinnen. Vooreerst is
de Kerk te Straatsburg geen Luthersche
Kerk geweest, maar was ze Gereformeerd;
zeker niet Zwingliaans-Gereformeerd, zoo-
als Prof. Goossens beweert, want Bucer
heeft steeds getracht een bemiddelende
houding tusschen Luther en Zwingli in te
nemen, maar wel Gereformeerd in dien zin,
dat vooral op het stuk der ceremoniën men
veel radicaler dan Luther met de Roomsche
mis had gebroken. En in de tweede plaats
heeft Calvijn, ook al onderging hij te
Straatsburg zeker den invloed van Bucer,
daarom toch zijn zelfstandigheid niet prijs
gegeven. Als hij bij de Straatsburger
Avondmaalsliturgie zich aansloot, dan was
het, omdat hij daarmee volkomen instemde
en er de uitdrukking in vond van zijn eigen
ideaal. Het bewijs daarvoor ligt in Calvijn's
Instituut van 1536; reeds drie jaar voor-
dat hij te Straatsburg als predikant bij de
vluchtelingen-kerk optrad, had hij in dit
meesterwerk de grondslagen voor een Avond-
maalsliturgie getrokken, die geheel met de
Straatsburger liturgie overeenstemmen. Met
name de breking des broods — waarom
het ons hier te doen is — heeft Calvijn
niet van Straatsburg overgenomen; reeds
in 1535, toen hij zijn Instituut schreef,
legde hij op deze ceremonie nadruk, en te
Genève heeft hij, ook tijdens de eerste
periode van zijn werkzaamheid aldaar, de
breking des broods toegepast.

Trouwens, ook de sacramentele formule,
die Calvijn bij het Avondmaal heeft inge-
voerd, stelt wel buiten allen twijfel, dat
Calvijn aan deze breking des broods groote
waarde hechtte. Die formule toch, zoals
de liturgie van Poullain haar bewaard heeft
en zoals Calvijn zelf het ons bevestigt in
het vroeger genoemde advies, was: Het
brood, dat wij breken, is de gemeenschap
des lichaams van Christus. En deze sacra-
mentele formule zou geen zin hebben
gehad, wanneer Calvijn niet bij het uit-
spreken deze woorden tegelijk het brood
brak om het uit te deelen.

Dat Calvijn nu metterdaad de ceremonie
van de breking des broods in zeer nauw
verband heeft gebracht met deze woorden
van Paulus uit I Cor. 10:16 blijkt ook
uit het eigenaardige feit, dat Calvijn alleen
bij de verklaring van deze woorden over de
noodzakelijkheid en de betekenis van
deze ceremonie spreekt. Calvijn spreekt
er niet over — hoewel daartoe juist op
die plaats zeker aanleiding genoeg zou
geweest zijn — in zijn commentaar op de
synoptische Evangelien bij de verklaring
van de instelling van het Avondmaal, en
evenmin in zijn commentaar op den
Corintherbrief bij I Cor. 11, waar Paulus
de instelling van het Avondmaal verhaalt.
De mededeeling der Evangelisten, dat Chris-
tus het brood nam en brak, geeft hem
evenmin aanleiding om op de breking des
broods nader in te gaan, als de woorden
van Christus: Neemt en eet, dat is mijn
lichaam, dat voor u gebroken wordt. Ook
gaat Calvijn op deze ceremonie niet nader
in, wanneer hij bij Hand. 2: 42 en 20: 7
de exegetische vraag behandelt, of de
„breking des broods“, waarvan op deze plaats
gesproken wordt, het Avondmaal bete-
kent. De enige plaats waarbij Calvijn zoowel
in zijn Commentaar als in zijn predikatiën
uitvoering over de breking des broods han-
delt, de noodzakelijkheid daarvan aantoon-
en de betekenis dier handeling verklaart,
is juist I Cor. 10: 16, d. w. z. de woorden
van Paulus: Het brood, dat wij breken, is
de gemeenschap des lichaams van Christus.
Niet alleen blijkt daaruit, welk een nauw
verband Calvijn tusschen de breking des
broods en deze woorden van Paulus legde,
maar het toont ook welke betekenis Calvijn
aan deze ceremonie hechtte. Het is daarom,
dat ik thans wil nagaan, welke deze be-
tekenis is. Dit is te meer noodig, omdat
niet alle Kerken over de betekenis dezer
ceremonie gelijkelijk denken, en Calvijn
hier een eigenaardig standpunt heeft inge-
nomen, dat voor de ontwikkelingsgeschie-
denis onzer liturgie van belang is.

De voorstelling van Prof. Goossens toch,
alsof de ceremonie van de breking des
broods een specifiek Zwingliaansche cere-
monie zou wezen, door Zwingli te eerst
ingevoerd, zoodat elke Kerk, die deze
ceremonie aannam, daarmede haar Zwingli-
aansche herkomst zou bewijzen, is niet
juist. De ceremonie van de breking des
broods komt, met uitzondering van de
Luthersche Kerk, bij alle Christelijke Kerken
voor; zoowel bij de Roomsche als bij de
Grieksche Kerk, zoowel bij de Gerefor-
meerde Kerk van Zwingli als bij de Gere-
formeerde Kerk van Calvijn, zoowel bij de
Anglicaansche-episcopale Kerk van En-
geland als bij de Presbyteriaansche Kerk
van John Knox in Schotland. Niet de
ceremonie van de breking des broods
maakt dus onderscheid, maar wel de plaats,
die ze in de Avondmaalsliturgie inneemt
en de betekenis, die er aan wordt gehecht.
Onderzoeken we om dit verschil nader

te specificeren, eerst hoe de Roomsche
Kerk deze ceremonie opvat, dan geeft de
Misturgie daarop het antwoord. In den
ordo Romanus is de volgende aldus, dat
eerst de consecratie geschiedt van brood
en beker; in een gebed tot God gericht,
herhaalt de priester eenigszins vrij de
woorden der inzetting van het Avondmaal,
en op het oogenblik, dat hij de woorden
van Christus herhaalt: Dit is mijn lichaam
vindt volgens de Roomsche Kerk het
wonder plaats, waardoor de ouwel of
hostie in Christus lichaam veranderd wordt.
Nadat de consecratie is afgelopen, de hostie
is aanbeden en als offerande aan God
is opgedragen, volgt nu als tweede actie
de breking des broods. De priester neemt
den ouwel, breekt dien boven den drink-
beker in drie stukken, laat één daarvan in
den beker vallen (om Christus lichaam en
bloed te vermengen) en legt de beide an-
dere stukken op den schotel neer. En als
derde zelfstandige actie volgt daarop de
communie, waarbij de priester, hetzij alleen,
hetzij met de aanwezige geloovigen, van de
hostie eten (zie Daniel, Codex liturgicus,
1847, I, p. 86 en vv.).

Wat de bedoeling van deze „breking des
broods“ is in de Roomsche Misturgie, zal
niet onduidelijk wezen, wanneer men be-
denkt, dat volgens de Roomsche Kerk de
Mis een onbloedige herhaling is van het offer
door Christus aan het kruis gebracht.
De breking des broods dient dus om te
laten zien, gelijk de Roomsche theo-
loog V. Thalhoffer in zijn Handbuch des
Katholischen Liturgik, 1890, Bd. I, p. 268
het uitdrukt, dat het geconsacreerde brood
het offerlichaam des Heeren is, dat aan het
kruis gewelddadig gebroken is, en de
Eucharistie als een offer te karakteriseren,
terwijl ze tevens dient om, nadat het offer
gebracht is, het lichaam van Christus aan
de geloovigen ter genieting uit te deelen.
Het laatste is echter voor de Roomsche
Kerk bijkomstig; het hoofddoel is om,
gelijk Thalhoffer zegt, „de identiteit van het
eucharistische offer met het offer aan het
kruis gebracht, aan te toonen“. Niet dat
de Roomsche Kerk daarom meent, dat
door de breking des broods tegelijk het
lichaam van Christus werkelijk zou ge-
broken worden, maar de breking des broods
is toch meer dan een symbool om ons
aan het offer op Golgotha gebracht, te
herinneren; het is het symbool van een
werkelijke offerande, die op dat oogenblik
door den priester wordt gebracht. Hoe de
Roomsche Kerk dit verder verklaart, be-
hoeft hier niet te worden uiteengezet. Waar
de Roomsche Kerk aanneemt, dat het ver-
heerlijkte en onverderfelijke lichaam van
Christus in de hostie aanwezig is, staan
haar theologen voor de moeilijkheid, hoe
dit verheerlijkte lichaam dan toch nog ge-
offerd kan worden, en dan tracht zij deze
moeilijkheid door wel ietwat gewrongen
redeneeringen op te lossen. Hierop dieper
in te gaan, zou echter ons te ver voeren
en de moeite niet loonen. Hoofdzak-
lijk, dat in de Roomsche Kerk de breking
des broods dient om het offer, dat op
dat oogenblik gebracht wordt, ons voor
oogen te stellen. In de Grieksche Kerk
wordt deze symboliek zelfs nog ver-
der doorgevoerd. De priester breekt hier
niet met de hand het brood, maar doet
dat met een opzettelijk daartoe vervaardigde
kleine lans of speer, om daarmede voor te
stellen, hoe het lichaam van Christus aan
het kruis door een speer is doorboord
geworden.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijk's scholen.

In hartelijken dank ontvangen van Ds. S.
Batema te Houwerzijl f 5; door ondergeteekende,
verzameld door den heer Berkhij te Utrecht f 3;
een wissel uit Ubbergen f 40.

Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Uit de Pers.

In de Gereformeerde Kerkbladen van Rotterdam
gaf Dr. A. Kuypers Jr. de hier volgende toe-
lichting op den ongewonen schrijft: „Beslo-
tenen en Verlatenen“:

In de Heilige Schrift, met name in het Oude
Testament, wordt een en andermaal gesproken van
„besloten en verlatenen“. Men vraagt ons wat
de uitdrukking beteekent, en wij willen, voor zo-
ver het ons mogelijk is, gaarne een antwoord op
deze niet gemakkelijke vraag geven.

Wij vinden deze woorden eerst in Deut. 32:36,
waar wij lezen: „want Hij zal zien dat de hand is
weggegaan en de besloten en verlatenen is“.
Daar wordt deze uitdrukking gebezigd in een tekst-
woord dat spreekt van Israels ellende, want de
hand is weggegaan, wat seggen wil dat de kracht
gebroken en de macht vernietigd is; wat zijn oor-
zaak vindt in het feit dat „de besloten en verlate-
nen“ niets is. De kanteekening wijst er reeds op
dat dit een spreekwijze is om uit te drukken de
allerste benauwdheid des volks; dat hier te kennen
gegeven wordt dat het gelaat is zoowel met hen
die zich in veilige schuilplaatsen ophielden hadden
om zich voor den vijand te verbergen, als met
hen die gevlucht waren in het ruime veld, me-
nende dat ze daar als verlatenen waren, dat de
vijand daar niet aan hen zou denken. Het is nu
met allen zonder onderscheid gedaan.

Verder komt deze uitdrukking vooral veel voor
in de boeken der Koningen. Men zie bijv. I Kon.
hoofdstuk 14: 10 en 21: 21, en in II Kon. hoofd-
stuk 9: 8 en 14: 26. En bij aanvallig nagaan
van deze teksten zal onmiddellijk gezien worden,
dat de woorden „mitsgaders de besloten en verlate-
nen“ gebruikt worden als parallel voor „al wat
mannelijk is“. Bij de drie eerstgenoemde teksten
komt dat al heel duidelijk uit, en bij laatste-
genoemde tekst, die zeer veel overeenkomst heeft met
Deut. 32:36, is dat uit den tekst zelf wel op
te maken, want de ellende in Israël was zo groot,
dat er geen opgesloten noch verlatenen waren,
d.w.z. er was voor Israël gansch geen man die
hulp kon.

Wat wij in II Kon. 14:26 lezen komt dus
vrijwel overeen met wat we in Deut. 32:36 vinden.
Daar: „de hand is weggegaan“ en nu zijn er geen
„besloten en verlatenen“, hier: „dat Israël geen
hulp had“ want er waren geen „besloten en verlate-
nen“. Vergelijking dus eenzijdig van Deut.
32:36 met II Kon. 14:26, en anderszins van I
Kon. 14:10; 21:21 en II Kon. 9:8 doet dus
zien, dat de eigenaardige Hebreeuwse uitdruk-
king „besloten en verlatenen“ feitelijk beteekent
„al wat mannelijk is“. De meeste en voornaamste

uitleggers verklaren deze woorden dan ook zoo en
niet anders.

Nu echter rijst de vraag: hoe kunnen deze wo-
orden die betekenis hebben? Hoe is men er toe
gekomen, als men van de geheele mannenwereld
wilde spreken, te zeggen: de besloten en verlate-
nen.

In het Hebreeuwsch gelijken die twee woorden
veel op elkander. Men spreekt dan van den *azav*
en *azor*. En zoo laat het zich zeer goed verstaan,
dat het een spreekwijze is geworden, en dat men
hij, zeide: God zal uitroepen al wat manlijk is,
zoo den azav als den azor. Het woord „azav“
niet beteekent de man die niet verlaten maar vrij
is, en „azor“ de man die niet vrij maar verlaten
is.

Tot zover is er geen moeilijkheid en laat alles
zich geleidelijk verklaren. Maar als nu de vraag
gesteld wordt: hoe hebben wij in deze uitdrukking
ons dat vrij-zijn of dat verlaten-zijn van den man
in te denken, dan worden verschillende antwoorden
gegeven, en wij kunnen niet zeggen wat het beste
antwoord is.

De een denkt aan den hand des *azav*, en
wil vertalen: al wat manlijk is, gehuwd of onge-
huwd. De ander denkt aan den hand der *azav*,
baarheid en vertaalt: al wat manlijk is, dienbaar
of vrij — ook wel rijk of arm. Weer anderen den-
ken aan den hand van het *azav* en lezen: al wat
manlijk is, mondig of onmondig.

Genoeg, als wij in de boeken der Koningen lezen
dat God zal uitroepen al wat manlijk is, zoo de
besloten en verlatenen, zoo den gebonden als
den vrij, dan wijst die tweevoering hoe dan ook
nader uitwerkt, op het volstrekte van Gods oor-
deel, dat geen man van wat staat, rang of positie
ook gespaard zal blijven. En als wij in Deut. 32
lezen dat er geen besloten of verlatenen is, dat de
hand is weggegaan, en in II Kon. 14 dat er geen
hulp is, dan is dat niet een besloten of verlatenen is,
dan wil dat zeggen dat er niet een man, jong of
oud, groot of klein, rijk of arm, dienbaar of vrij
is, die helpen kan in nood.

Er is geen „besloten of verlatenen“ in Israël,
is uitdrukking geworden om de grootste ellende te
teekenen, maar het is ook een woord van troost
voor Gods volk geworden, want als de toestand
zoo is dat geen man (hij zij azor of azav) helpen
kan, dan helpt God.

Officiële Berichten.

De kerkeraad der Geref. Kerk te Baarnbrugge
ziet zich genoodzaakt heeren collectanten allen
steun en medewerking te ontzeggen, indien niet
minstens drie weken van te voren mededeeling
van hun komst enz. is gedaan.

De kerkeraad voert.

R. J. AALBERTS, praesid.

H. TOBER, scriba.

Oct. 1913.

Classis Breukelen.

Vergadering der classis D.V. Donderdag 13
Nov. e.k. te Breukelen. Punten voor het agendum
tijdig opgeven, met het oog op art. 4 classiale
regeling.

Namens den Raad der samenroepende kerk
van Kamerik,
De J. OZINGA, praesid.
G. A. VERBILT, scriba.

Classis Dordrecht.

De vergadering der classis Dordrecht zal D.V.
gehouden worden op Donderdag 6 Nov. des
morgens te 9½ uur in de consistorie der
Wilhelminakerk te Dordrecht. Punten voor het
agendum werden ingewacht bij den eerst-onder-
geteekende vóór of op 20 Oct.

Namens den kerkeraad der roepende kerk
van Sluisrecht.

De A. VAN DIJK, praesid.

J. DE DRIES, scriba.

Sluisrecht, 7 October 1913.

Classis 's-Gravenhage.

De kerkeraad der Gereformeerde Kerk te
's-Gravenhage bericht, dat de classis 's-Graven-
hage D.V. vergaderen zal te 's-Gravenhage op
Dinsdag 18 November a.s. gewone tijd en
plaats. Punten voor het agendum worden inge-
wacht vóór Dinsdag 28 October e.k. bij den
scriba, van Speykstraat 105, 's-Gravenhage.

Namens den kerkeraad voorn.

C. LION CACHET, scriba.

De classis Ommen, vergaderd te Hardenberg
15 Oct. 1913, heeft perenutoir geëxamineerd den
heer C. N. Impeta, beroepen predikant te
Averest, en hem met alle stemmen toegelaten
tot den dienst des Woords en der Sacramenten
in de Geref. Kerken.

Namens de classis,

R. J. SCHÖMAKER, scriba.

E. S.

De classis 's-Gravenhage der Geref. kerken
herinnert bij dezen de kerken aan haar besluit
van 6 Mei j.l., waarvan zij reeds eerder mede-
deeling deed, dat zij n.l. den dankstond, te
houden ter gelegenheid van de herdenking van
Zeevlucht onafhankelijkheid, heeft bepaald op
Dondag 16 Nov. a.s. in de voormiddagsgodsdienst-
oefening.

Op last der classis:

Dr. K. DIJK, h. t. act.

Rijswijk, 21 Oct. 1913.

De classis Rotterdam heeft in hare vergadering
van 21 Oct. j.l. den heer B. A. Knoppers, cand.
in de Theol., praeparator geëxamineerd, en met
alle stemmen in de Geref. kerken beroepbaar
gesteld.

Het adres van den heer Knoppers is: Tocht-
straat 47c, Rotterdam.

Namens de classis:

D. HOOGENBIJK, h. t. secr.

Buitenland.

Engeland. Uit het Pan-Presbyteri-
aansche Concilie te Aberdeen. (H. Stoll.)
Op het Concilie kwam ook de „Home
Mission“ ter sprake. Men zou denken dat
hiernede bedoeld wordt de inwendige zending.
Toch is de „Home Mission“ iets anders. Alle
pogingen, die door de Vrije Kerken in het
werk gesteld worden om nieuwe „leden“ te
winnen en nieuwe gemeenten te institueeren,
worden „Home Mission“ genoemd.

Vooral wijdde de vergadering hare aandacht
aan de Zondagsschool en aan de Zending. Meer
dan een Amerikaansche spreker verklaarde,
dat de Zondagsschool tegenwoordig voor de kerk
des Heeren de gewichtigste aangelegenheid is.
Dit is te verstaan, als men weet dat de staats-
school in de nieuwe wereld neutral is en dat
slechts bij zeer weinige leden der kerk de
gedachte wortel schoot, dat de kerk des Heeren
voor hare gedoopten eene vrije Christelijke
school noodig heeft. Daarbij kennen de vrije
kerken in Amerika over het algemeen geen
catechisatie, zoodat de Zondagsschool schier
het enige middel is dat ten dienste staat; op
de Zondagsschool worden ook in Engeland en
Wales zoowel kinderen als volwassenen onder-

wezen. De predikant Rowland uit Wales deelde
over algemeen geluk mede, dat hij een Zon-
dagsschoolklasse heeft, die uit louter vrouwen
bestaat welke 80 en meer jaren oud zijn. De
Amerikanen wezen er niet trots op, dat bij
hen de eerste mannen van het land, zooals de
president der Verenigde Staten Wilson en de
vice-president Bryan, als onderwijzers op de
Zondagsschool dienst deden. Toch werd ook
weer geklaagd, dat de leerkrachten niet geheel
berekend waren voor hun taak.

De besprekingen over de Zondagsschool
werden ingeleid door een referaat van Dr. G.
Stevens van Edinburgh, schrijver van een onlangs
verschenen boek over de Psychologie der kin-
derziel. Daarin beweerde hij, dat de strenge
tucht van den ouden tijd bij de behandeling
der kinderen tegenwoordig onmogelijk was,
niemand heeft er meer de zinnen voor. De
gemeene man heeft echter nog niet de nieuwe
methode geleerd, voor de kinderen een vriend
te worden en ze zoo door de macht der suggestie
ten goede te leiden. Dit is de oorzaak, waardoor
heden ten dage de opvoeding zooveel slechte
vruchten oplevert. Niet de uitbreiding der indus-
trie en de vroeger financiële zelfstandigheid is
hiervan de diepste oorzaak, maar bracht slechts
vroeger verzuimen aan het licht. Een degelijk
onderwijzer verstaat het, den knapen en meisjes
het goede zoo machtig en zoo diep in het hart
te planten (suggereren) dat zij het moeten
doen, als kwam het uit het diepste van het
hart. Want het kind is voor het goede geschap-
en en in den diepten grond van zijn wezen
goed. Het is mogelijk, ook in het verdorven
kind den slapenden engel wakker te maken en
het den Boos te ontcraken.

Het is ons een oorzaak van kommer, dat
dergelijke stellingen, die niet Presbyteriaansch,
maar louter Pelagiansch zijn, op het concilie
verklond werden.

GEMENGDE NIEUWS.

Het einde der Congo-gevoelens. Het Engelsche
Congoverschoud is op een vergadering van leiders
op politiek en kerkelijk gebied, waaronder ook de
aartsbischop van Canterbury, zich bevond, opge-
heven. Nadat in België een ideaalgezinde Koning
de teugels van het bewind in handen genomen
heeft, en in het land zelf een energieke tegenpartij
tegen het Congo-systeem aan het werk was, heeft
nu ook de Belgische regering het streven van
het Congo-verbond tot haar eigen gemaakt, en
kon dit, als zijn taak volbracht hebbende, van het
tooneel verdwijnen.

Kome deze goede uitkomst vooral ten goede aan
de Zending.

De Monistenbond voor het buitenland. Reeds in
1911 klaagde men in de Duitse kringen der
Monisten over het buitengewoon doen van geleer-
den en professoren, die men er niet toe krijgen
kon om zich op vergaderingen als het Monisten-
congres te vertoonen. Men wil nu twee maanden
lang aan alle professoren en lectors der Univer-
siteiten gratis het orgaan van den Monistenbond
toezenden. Of dit eenige uitwerking ten goede
hebben zal, is te betwijfelen, daar de Monisten zelf
uitdrukken, dat er niet veel mannen als Ostwald en
Haeckel te vinden zijn. Ook onder de aanhangers
van het Monisme blijkt het, dat men geen plezier
meer heeft in de vergaderingen van de plaaste-
lijke groepen; de voordrachten die van wege den
Bond gehouden werden, konden slechts weinig
bezoekers tellen. Een vrijreest als Ernst Schu-
mann schreef: „De monisten-vereenigingen met
hare meest natuurwetenschappelijke of ethische
socialistische voordrachten bevredigen niet... men weet
in deze kringen dikwijls in het geheel niet wat
religie is. Men leest slechts het oppervlakkige ge-
keuvel, dat Ostwald in zijn „Monistische Zondags-
predicaties“ over de religie ten beste geeft.“

WINCKEL.

Voor Kinderen.

BROOD OP HET WATER.

GESTOORDE NACHTRUST.

„Dat is jammer“, zei een van de boeren, „ge
had moeten zien, waar zij bleven.“
„Dat heb ik ook gedaan, maar zoo, dat zij
het niet merkten. Ik sloop achter de boschjes
om en zag toch, welken weg zij insloegen. Dien
kant uit, heel ver weg, was ook rook te zien,
als ik het wel heb. Ik denk dus, dat daar hun
kamp was.“

„Alles is mogelijk“, zei de veldwachter
droogjes, „maar ik geloof het nog niet. In alle
geval, binnen deze gemeente zijn geen Zigeuners.
Daar hebben we wel voor gezorgd.“

„Maar toch kunnen ze wel uit andere plaatsen
hier komen stelen“, merkte Gij's Harms teroort op.

„Gelach dat op deze woorden volgde leek
blijkbaar den veldwachter niet. Althans hij ver-
liet het gezelschap en ging den burgemeester
verlag doen van wat hij gehoord had. Gij's
Harms trok ook af, en weldra volgden de
meesten zijn voorbeeld. Wijzer was echter nog
niemand geworden.“

Zelfs op een stil dorp als het onze kan men
niet eindeloos praten over een ding, hoe ge-
wichtig ook. Na een paar dagen minderden de
gesprekken over den diefstal, en liet men het
aan den burgemeester en zijn veldwachter over,
licht in de duisternis te ontsteken.

Eenige dagen later werd ik, des nachts te bed
liggende, uit den slaap gewekt door een geweld-
igen slag, die het huis deed trillen. Enkele
oogenblikken later was het alsof aan felle licht-
straal door de kamer schoot. Ik begreep nu
dat het geluid herwelk ik gehoord had de don-
der was. Weldra hoorde ik, hoe de bewoners
van het andere gedeelte van het huis reeds op
waren. Bij onweder des nachts bleef hier trou-
wen niemand te bed.

Ik gevoelde echter weinig lust om op te
staan, en was juist van plan maar weer te
trachten te slapen, toen ik opnieuw een geluid
hoorde, veel zwakker dan het eerste maar
dichter bij. Eerst hield ik ook dit voor den
donder, maar toen het zich herhaalde en nog
eens herhaalde, werd mij duidelijk dat er di-
maal aan de deur werd geklopt.

Wat zou dat zijn? De leden van het huis
bij wie ik woonde, konden mij gemakkelijk
van den anderen kant bereiken. Wie kon er
dan in zulk een uur en in het huis van den
nacht aankloppen. Toch kroeg ik weldra vol
komen zekerheid dat daar buiten werkelijk iemand
wachte. Want er werd nu ook hevig aan de
nachtelijke getrokken, die men blijkbaar eerst niet
gezien had.

Er was natuurlijk geen sprake van te
blijven liggen. Een geneesheer moet dag en
nacht klaar staan; dat had ik al meer ervaren.
Ik ging dus naar 't venster, schoof het open
en trachtte te onderscheiden wie daar buiten
aan de deur stond. Doch 't was nimmerdus.
Regen en wind sloegen mij geweldig in 't
gezicht. Ik trok dus haastig het hoofd weer
binnen, wierp een mantel om, en haastte mij
naar beneden. De deur had een traliewerk,

waardoor men zonder haat te openen kon zien
wie buiten stond. Ik kon echter niet anders
onderscheiden dan een lange donkere gestalte,
en vroeg:

„Wat is er?“
„O dokter“, was 't antwoord, „kom alsjeblift
dadelijk mee. Mijn kleine jongen ligt op sterven.“
„Wie zijt ge?“ vroeg ik nu, „want de stem
was mij geheel onbekend en scheen daarbij te
komen van iemand die meer gewoon was
Duitsch dan Nederlandsch te spreken.“

„Mag ik even binnen komen? Dan zal ik u
alles vertellen.“

Eer ik kon antwoorden, schoot weer een felle
bliksemstraal door de lucht. De plek voor de
deur was voor een oogenblik lichter dan bij
klaren dag.

Ik kon nu onderscheiden wie daar stond.
Het was een lang, sterk gebouwd man, donker-
kleurig en met fonsche trekken. Hij zag er juist
niet uit om zijn gezelschap te begeren.

Plotseling schoot mij te binnen wat Gij's
Harms vereld had en ik zei op besluiten toon:

„Gij zijt een Zigeuner, nietwaar?“
„Ja mijnheer, ja; maar ook heb medelijden
en kom dadelijk mee. Anders zal mijn kind,
mijn eenig kind, zeker sterven. Ik wil u graag
goed betalen.“

Ik stond een oogenblik besluiteloos en hij
ging voort:

„Als u zulk een kind had, mijnheer, zoudt
ge zeker zoo lang niet wachten. Hij zal sterven,
wezenlijk, als hij niet spoedig komt.“

Er lag zooveel bezorgdheid en angst in den
toon waarop die woorden werden uitgesproken,
dat ik diep ontroerd werd. Toch aanzelde ik
nog, wat misschien begrijpelijk was, wijl ik nog
zoo weinig ondervinding had.

„Kan ik niet morgenochtend komen? 't Is
zulk een vreeselijk weer.“

„Dat gaat niet, dokter“, antwoordde hij ge-
jaagd. „Over eenige uren is mijn jongen dood,
als er geen hulp komt.“

„Maar hoe weet ik wat gij van plan zijt? Er
werft hier in den laatste tijd zoo veel slecht
volk rond, en hoed mij ten goede dat ik niet
weet wat er van heel wat verlaat waar is.“

„Dus ge wilt niet komen, dokter“, jammerde
de man. „Dat is